

CSILLÁRKÉSZÍTÉS ÉS RESTAURÁLÁS

Velünk élő történelem

Változnak az idők, változnak a gyártási eljárások, ezért sajnos foglalkozások tűnnek el. Ilyen a feledés homályába merülő tevékenység, a több szakmát is magában foglaló csillárkészítés.

A cím nem túlzás. Ha a csillár történetébe bepillantunk, akkor igencsak vissza kell forgatni az idő kerekét. A New York-i Metropolitan Múzeum kiállításán mutattak be a nagyérdeműnek egy 6. századi, a hajdani bizánci birodalomból származó darabot. Az izzók helyén természetesen kezdetleges gyertyák voltak, de a kidolgozottsága művészi kivitelű volt. Ez az egyik legkorábbi, a mai napig fennmaradt a csillár.

A középkori festményeken megörökített darabok ennél egyszerűbbek: általában keresztben rögzített fa vagy fém darabokból álltak, aminek a sarkain helyezték el a gyertyákat. A tehetősebbek bronzból és vasból készítették el a művészi kivitelű „csillárjaikat”. A középkortól az 1940-es évekig a gazdagság egyik szimbóluma volt a drága csillár használata.

Sokáig a valláshoz is szorosan kötődött a díszes világítótest, mert jó ideig leginkább apát-ságokban, kolostorokban volt megtalálható, ezért az 1500-as években lezajlott reformáció áldozata volt sok csillár is, amit a feldühödött hívek pusztítottak el.

Az 1200-as évek végén Velencéből tűzveszélyesség miatt kitiltották az üvegfúvó műhelyeket, aminek köszönhetően a közeli Muránóban indult be a ma is világhírű üvegművesség. A muránói szakemberek kezdték elárasztani a piacot a szebbnél-szebb munkáikkal, amelyeket a csillároknál is felhasználtak. Ezzel egy időben indult fejlődésnek a cseh csillárkészítés is, és az igazi robbanás Josef Palme nevéhez köthető, aki 1746-ban Mária Teréziának készített egy kristálycsillárt. A Prachenből származó mester ezzel tette világhírűvé a cseh üvegművességet. Bohémia sokáig csillár nagyhatalom volt, munkáik színvonalára jellemző a Monte Carlo-i Kaszinó is, ahol nyolc súlyos kristálycsillárjuk függ a mennyezeten, darabonként 140 kilósak!

A nagy nevek között azonban nem csak csehek és olaszok vannak, ott az ír Waterford kristály csillárjával, vagy az Innsbruck melletti kis faluból útnak indult Daniel Swarovski.

HAZAI FÉNY

Az 1900-as évek elejére nyúlik vissza – a ma már harmadik generációs – a Váradi család csillárüzletének megalapítása. A családi bolt története az osztrák származású ötvösműves nagyapával indult, aki miután a szakmát kitanulta, tudásának gy-

Az üzletben néhány különleges csillárkatalógus is fellelhető. Igen szép az 1929–1930-as évjáratokat bemutató kiadvány, amelyben pazar csillárok találhatóak.

rapítása céljából elkezdett vándorolni. Így vetődött el Budapestre, ahol megismerkedett egy hölgygel, majd jött a szerelem és itt ragadt. Négy gyermek és több csillárbolt jellemezte az 1930-as években igen csak pezsgő üzletet. A műhely az elmúlt évtizedek alatt nagyobb volt és többször is helyet változtatott. A fél évszázada ebben a szakmában dolgozó Váradi Ilona ma már egyedül dolgozik a Keleti pályaudvarhoz közeli műhelyben. Sajnos gyermekei, unokái és mások sem folytatják a hagyományokat, ami betudható a változó világnak, a fogyasztói társadalomnak és a nem létező szakirányú képzésnek. Magyarországon napjainkban, talán ha ketten foglalkoznak csillárok restaurálásával és készítésével.

AZ ARANYKOR

A középkortól kezdve státusz szimbólum volt a csillár, melyek elkészítése és felszerelése nagyságrendekkel több szak tudást, időt, energiát igényelt, mint manapság. Régen az üzletek vaskos katalógusokkal és bőséges csillárkészlettel rendelkeztek, ahol ki lehetett választani a kívánt darabokat. A

Az első időkben állati zsiradékot, fagyút használtak fényforrásként a csillárokba, majd jött a ma használatos gyertya, ezt követte a gázláng majd az elektromos izzók. Árammal működő csillárok 1890 körül kerültek forgalomba.

bolt egyes szakemberei csak a felszereléssel foglalkoztak, ha javítás volt, akkor házhoz mentek, leszerelték a csillárt, elhozták, és miután kész volt visszavitték és fel is szerelték.

A műhelyben általában több szakma képviselője is dolgozott, vagy kiadták szakembereknek a munkát, ha valamilyen speciális dolgot kellett elvégezni a megrendelt csilláron.

Az egyedi gyártás az öntődében indult, ahol kiöntötték a vázat és a különféle alkatrészeket. Ez után következett az ötvös, akinek a szakmája nélkülözhetetlen volt, mert ő munkálta készre a különféle fémalkatrészeket. Ide tartozott a menetmetszés, lyukak fúrása, a kisebb-nagyobb minták elkészítése. Csillárkészítésnél, javításnál fontos szerepet játszott az esztergálásnak, hiszen a különféle menetes részeket, csavaranyákat, távtartókat készítette el az esztergályos. Ha ezek a munkák megvoltak, akkor jött a galvanizálás (fémmel való bevonás), ahol a színét kapta meg a csillár, legyen az órany, fényesebb sárga stb. Ezután kerültek vissza az alkatrészek a műhelybe, ahol megtörtént a csillár szakszerű összeszerelése. A II. világháború előtti időszakra tehető aranykorra jellemző, hogy naponta 30–40 csillár javítása, felrakása zajlott! A választékról pedig elmond mindent, hogy 500–600 féle öntőmintából lehetett válogatni.

NAPJAINK

Jó néhány esztendeje Váradi Ilona egyedül dolgozik a műhelyben, épp negyven éve, hogy a csilláros pályán tevékenykedik a bronzműves szakmát kitanult hölgy. A munka manapság két részre szakadt, és nincsen az nyüzsgés sem, ami korábban jellemezte a szakmát. A két

terület: a csillárok javítása és a lámpaernyők készítése, restaurálása. A csillárkészítés a mai fogyasztó társadalomban nem kifizetődő, szinte megfizethetetlen tevékenység. A korábban jól működött filmgyári csillárbérlés is megszűnt, mivel szinte elhanyagolható a hazai filmek készítése, főleg a kosztümösöké. Pedig igen jó referenciákkal büszkélkedhet a műhely. Az itthon forgatott Mairret krimisorozatban is a Váradi csillárok láthatók, a legbüszkébb azonban a Liz Taylor és Richard Burton főszereplésével készült Kékszakáll című filmre, ahol szintén tőlük rendelték a csillárokat.

Váradi Ilona épp az MMM Magazin munkatársának ott jártakor adott át egy újjávarázsolt lámpaernyőt, aminek a tulajdonosa nagyon örült.

Az üzletrész és a műhely felső része tele van tartókkal, amelyekről csillárok lógnak, ezen felül ott tárolnak számtalan lámpaernyő fémvázat. Az üzletrészben lévő selyemborítású és ritka üvegű lámpaburák finomságával ellentétben a műhelyrészben látható testes oszlopos fúró, ami leginkább lakatos és autószerelő műhelyekből lehet ismerős. A csillárjavításban is ugyan az a funkciója, mint más szakmákban: segítségével precízen lehet nagyméretű furatokat készíteni. A nagytestvér mellett megtalálható a megszokott villanyfúró is, a szerszámok között különféle méretű reszelők, fogók láthatóak, amelyek a villanszereléshez, fémek megmunkálásához szükségesek.

A polcon lévő dobozokban szépen elrendezve a különféle alkatrészek, csavarok találhatóak. A javítás rész fő eleme a munkapad, rajta a most éppen arany színű satuval, ami a

Az isztambuli Dolmabahce palotában található a világ legnagyobb bohémiai kristálycsillárja, melynek 750 izzója van, súlya pedig 4,5 tonna!

különböző alkatrészek befogására szolgál. Az arany szín oka igen prózai: festéskor befogta a festék...

Ez igen érdekes és szokatlan látvány egy ilyen műhelyben. A szép régi tárgyakból, katalógusokból sosem elég: két darab, igen öreg benzínlámpa is látható a munkapadon, amit fémek forrasztásához használtak hajdanán. Ezt a két antik eszközt – mint régiséget – egy régi kuncsafttól kapta a tulajdonos.

RESTAURÁLÁS

A kreativitás és a szakmai hozzáértés kiemelten fontos a restaurálásnál. A szakmai rutint olyankor kell leginkább megcsillogtatni, mikor pl. szatyorban hoznak egy csillárt, amit a nagymama padlásán találtak, és ebből kell „újat” csinálni. Ekkor a munkafolyamat a következőképpen néz ki: először szét kell szedni apró darabokra a csillárt, a régi, ma már nem szabványos és legtöbbször érintésvédelem szempontjából veszélyes vezetékeket, foglalatokat ki kell szerelni. A fémrészeket a tisztítást követően felújítják, az esetlegesen hiányzó darabokat pótolják, helyrehozzák a korrodált, törött részeket. A szükséges pótlásokat esztergályos is elkészítheti, ha üvegeket kell pótolni, akkor ez a munka üvegcsiszolásban jártas szakembernek van kiadva. Ha minden kész, minden fel lett újítva, akkor jön az összerakás, és amennyiben a vevő igényli, a kiszállítás.

Benedek Attila

Elérhetőség: Váradi Csillár
1087 Budapest, Luther utca 1/c;
Tél.: +36/1-313-2281
www.lampa-ernyo.hu

deepblue
„információk egyszerűen”

A deepblue bemutatja
A MUNKAMEGOSZTÁS
címmű szolgáltatását

Használja dokumentumait
közös munkatársaival!

Megfelelő az együttműködés a munkatársai között?
Meg tudják osztani egymással munkájukat?
Vannak egyáltalán munkacsoportok?

Az előnyeiket megtudhatja weboldalunkon:
www.deepblue.hu

www.deepblue.hu | Deep Blue System Kft.
Rendszerfelügyelet, rendszerüzemeltetés, informatikai rendszerek tervezése, kialakítása.